

HUWY

**Internetiseadused-ja probleemid ning
nende üle arutlemine koolitunnis
Näidistunnid õpetajatele**

Tunni materjalid on koostanud:

Birgy Lorenz, Tallinna Pelgulinna Gümnaasium
Pille Pruulmann-Vengerfeldt (PhD), Tartu Ülikool
Triin Visnapuu, Tartu Ülikool
Jevgenia Dotsenko, Tartu Ülikool

Kontakt:

Triin Visnapuu ja Pille Pruulmann-Vengerfeldt
HUWY projekti koordinaatorid Eestis, Tartu Ülikool
huwy@ut.ee
Tel: 737 5190

Sissejuhatus

Kõik tahaksid oma nime interneti otsingumootoritesse sisse lüües avastada meeldivaid asju. See pilt, mille internet meist loob, ei ole aga alati õige ega ka seaduslik.. Internet on koht, kus inimesed elavad välja oma väiklust ja emotsioone halvast päevast. Kõik tundub olevat anonüümne, kuid tegelikkus on see on koht, kus isikuandmete kaitse seadus pannakse tugevasti proovile. Kerge on lasta teave lendu, aga seda tagasi püüda on raske. Kuidas selles tohutus infomahus ellu jääda? Kuidas eristada terad sõkaldest? Kuidas tagada, et Sulle ei tehtaks liiga?

Käesolev dokument sisaldab mõningaid ülesandeid, mida saab kasutada internetiseaduste ja internetiprobleemide üle arutlemiseks koolitunnis. Fookuses on laimu ja identiteediga seostuvad küsimused.

Töölehti saab kasutada ühiskonnaõpetuse tundide elavdamiseks, kuid ka meediaõpetuse või klassijuhataja tundides.

Loodame, et toodud ülesanded annavad teile võimaluse tunnis internetiga seonduvatest probleemidest rääkida või inspiratsiooni oma ülesannete loomisel.

Näidistunnid on loodud projekti HUWY raames.

Mis on HUWY?

HUWY on noortele suunatud e-osalus projekt. HUWY projekti raames kutsume kõiki noori arutlema internetis tekkivate probleemide ja neid reguleerivate seaduste üle. Koostöös Riigikantseleiga otsime asjatundjad, kes noorte ideesid kommenteerivad.

Ootame noortelt uusi ja värsked lahendusi, kuidas probleemidega toime tulla. See tähendab, et välja võib pakkuda seadusi ja norme probleemide reguleerimiseks, kuid oodatud on ka ettepanekud, mis lähenevad probleemile laiemalt ja pakuvad lahendusi, mis ei ole tänaste seadustega üks-üheselt kooskõlas, kuid võtavad arvesse internetis kasutusel olevaid tavasid.

Kutsume kõiki õpetajaid üles tutvustama õpilastele võimalust postitada oma arutelude tulemusi HUWY veebi: <http://eesti.huwy.eu>.

Lehelt leiab ka lugusid probleemidest, mis on võetud elust enesest ja millega ehk ka teie õpilased on kokku puutunud.

2011. aasta jaanuaris loositakse arutelu osalenute vahel välja erinevaid auhindu ning korraldatakse ühisüritus asjatundjatega, kuhu kõik soovijad on teretulnud osalema.

Alati on oodatud ka tagasiside näidistundide sisule. Tagasiside võib saata Triin Visnapuule aadressil: huwy@ut.ee

Head kasutamist!

Tööleht „Laim internetis“

Eesmärk	Teadvustada ja tutvustada erinevaid internetikeskkonnas tekkinud rõõme ja muresid. Sõnavabadus, isikukaitse, inimõigused. Teemaga seostuvad ka identiteedi kujundamine ja identiteedi vargus.
Vaja minevad vahendid	Paber, viltpliatsid, arvuti ja presentatsioonivahendid, internet, töölehed
Meetodid	Rühmatööd väikeses ja suures grupis, arutelu, küsimuste püstitamine, plakati koostamine, otsing
Tunni käik	<ul style="list-style-type: none">- Sissejuhatus- Soojendav rühmatöö- Ülesanded artikli analüüsina, rühmatöödena, aruteludena, plakat, otsinguülesanne- Ülesannetega seotud arutelud ja küsimused Kokkuvõtte ja soovi korral kodutöö

Sissejuhatav rühmatöö: Moodustage õpilastest rühmad (4-5 õpilast) ning andke igale rühmale tööleht „Mured“, vajalik on kirjutusvahend. Andke õpilastele järgmised korraldused:

NB! Käesolevates materjalides on tööleht koos õpetajale mõeldud kommentaaridega. Õpilastele võib anda sarnase tabeli, kuid teise veeru teksti ära kustutada ning jätta sinna ruumi kommentaaride kirjutamiseks. Lisaks mõned tühjad read õpilaste murede lisamiseks. Näidistabel on toodud lisas 1.

Tööülesanded:

1. Palun tutvuge tabeliga.
2. Vaadeldge olukordi, mis seose internetiga võivad tekkida.
3. Lisage sarnaseid tegevusi (ükskõik, mitu), mida veel tabelis ei ole.
4. Koostage tabelis olevatest tegevustest edetabel, alustades teie rühma meelest kõige suuremast probleemist.
5. Millised teie edetabelisse paigutatud variantidest puudutavad pigem arvutit? Joonige need alla sinise joonega.
6. Millised teie edetabelisse paigutatud variantidest puudutavad pigem inimese enda turvalisust ja identiteeti (isikut)? Jooni need alla punase joonega.
7. Arutage probleemide tõsidust, aktuaalust ja levikut (kui üldine/tavaline see on). Pakkuge lahendus, kuidas ühte või teist probleemi saaks vältida või sootuks lahendada.

Tööleht: mured

Mõte/mure	Õpetajale taustainfoks ja kommentaariks
Arvuti on aeglane, arvatavasti on seal viirus.	<ul style="list-style-type: none"> • Paigaldage arvutisse viirustõrjetarkvara, kasutage ja uuendage seda! • Laadige regulaarselt alla operatsioonisüsteemi ja rakendusprogrammide uuendusi ja täiendusi!
Paroolid on liiga lihtsad või kasutatakse sama parooli mitmes kohas.	<ul style="list-style-type: none"> • Ärge jagage kergekäeliselt oma isiku-, kontakt- ega juurdepääsuandmeid! • Kasutage nõuetekohaseid, piisavalt keerukaid parooli! (mida teised ära ei arva) • Kui on valik, siis vali autentimiseks kõige turvalisem meetod – enamasti on selleks ID-kaart või mobiili-ID.
Koduarvutit kasutavad mitmed inimesed korraga- lapsed, vanemad, väiksed sugulased, külalised jne.	<ul style="list-style-type: none"> • Ära kunagi kasuta arvutit administraatori õigustes ilma tingimatu vajaduseta - sel juhul on üks kiht kaitset puudu. Igal kasutajal olgu samas arvutis erinev kasutajatunnus.
Arvutis on palju piraatprogramme (isegi ei tea kas on piraat või ei ole, aga kardan, et on).	<ul style="list-style-type: none"> • Suhtuge ettevaatusega kõigesse, mida internetist alla laadite. Kui vähegi võimalik, üritage kontrollida selle päritolu!
Postkast on umbes, sest sinna saabub liiga palju rämpsposti ja „kahtlaseid“ kirju.	<ul style="list-style-type: none"> • Ärge avage tundmatutelt saatjatelt tulnud meilimanuseid ega veebilinke. Sõpradel paluge üle seletada, mida nad täpselt saatsid!
Sotsiaalvõrgustikud või mängud võtavad liiga palju aega (inimlik suhtlemine on vähenenud).	<ul style="list-style-type: none"> • Sotsiaalvõrgustikes/mängudes aktiivne olemiseks peab peaaegu iga päev inimestega suhtlema, oma tegevusi teistele postitama (see võib mõnel päeval võtta mitu tundi).
Arvutis on palju häid andmeid, ei oska varukoopiaid teha (ei oska või mahu mälupulgale).	<ul style="list-style-type: none"> • Tehniline probleem. Vajab suhtlemist IT-teadlikuma inimesega (vajadusel osta arvutile väline kõvaketas).
Sinu heast sõbrast on internetti üles laaditud materjal, mida ei tohiks keegi näha.	<ul style="list-style-type: none"> • Enamik internetis olevast infot pannakse üles meie teadmata. Näiteks sünnipäevapildid, head tulemused võistlustel, avalikud teadaanded jne. Osaliselt on võimalik seda kontrollida. Nt võib alati öelda, et piltide osas soovitakse privaatsust.
Koolis kasutatakse õpetamisel vähe uue meedia võimalusi (internet, videod, esitlused jne).	<ul style="list-style-type: none"> • Õpilased on mõnikord valmis esitama töid esitlustena, veebilehtedena või isegi tegema video. Tihti peale ei ole

	<p>õpetajad alid neid aga vastu võtma (nõuab süvenemiseks enam aega või paremat tehnikat). Samamoodi puudub ülevaade, kuidas selliseid töid hinnata (mis on sel juhul standard?).</p>
Sõber postitas interneti uudisteportaali kommentaari/video, mis eemaldati portaali administraatori poolt.	<ul style="list-style-type: none"> • Video või kommentaar kustutatakse siis, kui selle sisu on olnud ebasobiv, sotsiaalset vaenu õhutav, ebaseaduslik või kasutustingimustega vastuolus. Kõik pretensioonid tuleb esitada teenusepakkujale.
Sõber postitas kommentaari/pildi/video, mida ta tahaks lasta ära kustutada, aga ta ei saa (keskkond ei võta seda maha).	<ul style="list-style-type: none"> • Tihti on inimene postitanud internetti midagi sellist, mida ta tahaks maha võtta. Kui portaali omanik ei tee koostööd, siis on see keeruline ja vastav info võib seal üleval olla aastaid. Hetkel on väga vähe seadusandlust, mis reguleeriks probleemi võimalikke lahendusi, kuid seadusi uuendatakse ning seetõttu tasub alati nõu küsida seadust paremini tundvatelt inimestelt.
ID-kaardi kasutamine on keeruline.	<ul style="list-style-type: none"> • ID-kaardi tarkvara ja seadistamine võib olla katsumus, sest kui kaarti tihti ei kasuta, siis programmid vananevad (tänu rangetele turvanõuetele) ning ei teki kasutusharjumust. Leheküljel www.id.ee on püütud ID-kaardiga seonduvat selgitada. • Noorte jaoks ei ole väga palju atraktiivseid teenuseid, mida ID-kaardi abil kasutada saaks.
Tahan luua mõne vahva asja (video, pildikollaazi, veebilehe jne), aga ei julge, sest kasutaksin selleks teiste tehtud materjale ja see ei oleks õige käitumine.	<ul style="list-style-type: none"> • Kuidas kasutada teiste materjale ja nendele viidata? • Noortel on tekkinud tihtipeale põhjendamatu hirm, et internetist ei tohi midagi kasutada ja alla laadida. See ei ole täiesti õige: paljud internetis leiduvad pildid, videod, tekstid, muusikapalad jne on mitteärilistel eesmärkidel kasutamiseks vabalt kättesaadavad ning selleks kasutatakse litsentsi, mille nimi inglise keeles on Creative Commons
Tahan oma töid teistega jagada, aga ei julge (autorikaitse küsimus – ei taha, et keegi seda	<ul style="list-style-type: none"> • Kuna internetist on kerge võtta teiste tehtud asju ja seda enda nime all

ära kasutaks nt esitaks enda nimel, naeruvääristsaks).	esitada, siis võib tekkida mõte, et parem on oma tehtud asju mitte avaldada. <ul style="list-style-type: none">• Internetis oma loomet avaldades märgi alati ära, kas teised võivad seda kasutada ja mis tingimustel (Creative Commons).
--	--

Ülesanne – Artiklite analüüs, sõnavabadus, isikukaitse, laim

Lugege õpilastele ette, jagage väljatrükitult või näidake arvutis järgnevaid lugusid. Arutlege koos õpilastega allpool toodud küsimuste üle. Vormistage mõtted nõuannete ja reeglite kogumikuks, kuidas internetis peaks käituma, kes vastutab, mis on noorte meelest sõnavabadus ja mis mitte. Millised võiksid olla seadused, mis sõnavabadust reguleerivad ja kas neid peaks muutma? Mõtted võib soovi korral postitada HUWY veebilehele (saates ideed nt: huwy@ut.ee), kus neile antakse kuni 2011. a jaanuarini tagasisidet.

Teemaga seotud seadused ja lingid:

Elektroniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee>

Isikuandmete kaitse seadus: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12909389>

Creative Commons'i litsensid: <http://creativecommons.org/about/licenses/> (inglise keeles)

02.01.2010 Delfi - Rain Kooli: Neegreid sõimame ise, hümni laulmiseks vajame venelasi

Võtsin uue aasta vastu keset pidutsevat rahvahulka Vabaduse väljakul. Tihedast lumesajust hoolimata oli kõigil mõnus. Pärast ametlikku ilutulestikku võttis lähedal seisnud salk spontaanselt Eesti hümni üles.

Piinlikuks tegi momendi aga fakt, et ilma (vale)häbita eesti keeles hümni laulma hakanud noormehed-neiud olid hetk varem omavahel vene keeles suhelnud. Need vaikijad aga, kes piuksugi ei teinud, olid pesueht eestlased!

See tragikoomiline seik seostus minu jaoks koheselt ühe aastalõpu luuletusega, mille oma suureks üllatuseks koos hea ja parema soovidega telefoni sain. Tuttav saatis aastavahetusel kuuldavasti laiemaltki ringelnud luuleread:

"Tulgu aasta uus,
kus neeger poleks enam tuus,
kus juudil poleks ühtki senti
ja peded ei saaks parlamenti."

Nende reakeste ainuke pluss on suht-koht talutavad riimid, aga see on ka kõik. Ilmselt peab see mingit sorti huumor olema, aga mulle tundub see lihtsalt hale.

Kas see on siis tõesti see ilus ja uhke Eesti rahvas, kes ei saa omaenese hümni ise lauldud, peab aga vajalikuks võõraid rasse ja rahvusi ning oma vähemusi pidupäeval mõnitada?

Enda upitamine teiste mahasurumise abil ei ole iial tähendanud ehtsat jõudu, kindlust või tarkust. See on alaväärsust põdevate luuserite lahendus.

Originaal: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/rain-kooli-neegreid-soimame-ise-humni-laulmiseks-vajame-venelasi.d?id=28245121>

Küsimused aruteluks:

- Mis on sinu meelest sõnavabadus? Mis ei ole sõnavabadus?
- Millistes keskkondades sina uudiseid loed ja päevakajalist infot leiad?
- Kas oled internetis artiklite kohta arvamust avaldanud? Teed sa seda tihti?

- Kas kommenteerimine on noorte hulgas pigem populaarne või pigem ei ole populaarne? Miks?
- Milliseid artikleid enam kommenteeritakse (millised teemad pakuvad noortele huvi)?
- Kas sinu mõtetel seisab juures ka sinu enda nimi või kindel varjunimi, mille kaudu on sind võimalik lihtsasti tuvastada? Miks?

25.07.2008 Delfi - Savisaare rongaeama-juhtum aitas seksiskandaalis

Rahvusvahelise Autoliidu (FIA) president Max Mosley võitis reedel kohtuasja tabloidlehe vastu, mis väitis, et Mosley võttis osa natsiorgiast. Kohtuotsuses viidatakse Eestis palju kõmu tekitanud juhtumile, kus ajakirjanik Enno Tammer nimetas Vilja Savisaart rongaeamaks.

1996. aastal ilmunud intervjuus Vilja Laanarust raamatu kirjutanud Ülo Russakuga esitas Tammer intervjuueeritavale järgmise küsimuse:

“Muide, kas teile ei tundu, et olete vahest inimesest teinud kangelase? Abielulõhkuja, rongaeama. Ei ole noortele tüdrukutele just parim eeskju.”

Laanaru kaebas Tammeri kohtusse, sest väljendid “rongaeama” ja “abielulõhkuja” olid tema jaoks liig. Tallinna linnakohus mõistis Tammeri süüdi Laanaru solvamises.

Tammer kaebas Tallinna linnakohtu 1997. aasta otsuse edasi Euroopa Inimõiguste Kohtusse edasi.

Eelnevalt olid nii Tallinna ringkonnakohus kui riigikohus jätnud linnakohtu otsuse muutmata.

Tammer ise kaitses end väitega, et kohtuotsusega tema kahjuks on rikutud tema õigust sõnavabadusele.

Loe edasi - <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/savisaare-rongaeama-juhtum-aitas-seksiskandaalis.d?id=19419219>

Küsimused aruteluks:

- Kes vastutab internetis üles pandud kommenteeeri eest? Kuidas võiks olla jaotatud vastutus kirjutatud kommenteeeri eest kommenteeerija, veebikeskkonna omanik, artiklikirjutaja?
- Milline peaks olema veebilehe omaniku vastutus? Kas veebilehe omanik peaks tsenseerima või filtreerima postitatud kommentaare?
- Kas kommentaariruumis peaks olema iga inimene tuvastatav, kes kommenteeerib? Nagu on Eesti Päevalehe Onlines kommenteeerimine piiratud tänu ID-kaardiga sisselogimisele?
- Kui paljudel noortel on ID-kaart ja palju seda kasutada osatakse?
- Kellelt saada nõu või abi, kui leiad enda nime alt postitaud kommentaari, aga see ei ole sinu postitatud?

17.02.2010 Postimees - Identiteedi näppamine ei osutunud kuriteoks.

Oma kallima truuduse kontrollimiseks internetiportaali iha.ee võõra saarlanna pildi koos meelevaldsete andmetega üles riputanud neiu pääses kriminaalsüüdistusest, kuna ta ei tundunud inimest, kelle pildi ta üles pani.

Oma Saar kirjutas eelmise aasta lõpus juhtumist, kuidas saarlanna avastas oma foto internetiportaalis iha.ee koos andmetega, mis väitsid, et tema nimi on Annika (neiu nimi, mis ei ole Annika, on toimetusele teada - toim), teda erutavad jalanõud ja ta on biseksuaal.

Kannatanu palvel eemaldasid haldajad pildi portaalist ning natuke aega hiljem alustatud kriminaalmenetlus tuvastas, et pilt riputati üles mandrilt, ja tehti kindlaks ka fotot kuritarvitanud inimene.

Oma Saare andmetel pani pildi internetiportaali üles Kesk-Eestis elav noor naine, kes soovis veenduda, kas tema kallim suhtleb ka teiste tüdrukutega ja võtab ühendust fiktiivse kontoga, mille üle oli selle loojal kontroll.

Lehe andmetel ei tundnud kahtlustatu saarlannat, oli tema pildi võtnud internetist ega soovinud konkreetsele isikule halba - seega puudus kuriteo koosseis, sest ettevaatamatu identiteedivarguse eest karistusseadustik karistada ei luba.

Originaal siin - <http://www.postimees.ee/?id=225903>

Samalaadne lugu: Šokk: isa avastas pisitütre pildi petureklaamilt
<http://www.oh tuleht.ee/index.aspx?id=343580>

Karistusseadustik 157.2 Teist isikut tuvastavate või tuvastada võimaldavate isikuandmete tema nõusolekuta edastamise, nendele juurdepääsu võimaldamise või nende kasutamise eest eesmärgiga luua teise isikuna esinemise teel temast teadvalt ebaõige ettekujutus, kui sellega on tekitatud kahju teise isiku seadusega kaitstud õigustele või huvidele, või varjata kuritegu karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

Küsimused aruteluks:

- Kas oled leidnud (või tead kedagi leidnud olevat) materjali enda kohta, mida ei ole soovinud, et see üleval oleks? Mida sellisel juhul inimesele soovitada (kuidas probleem lahendada)?
- Kas oled ise postitanud internetti informatsiooni (pilte, teksti, videoid), mille kohta sa ei ole sõbralt luba küsinud (nt. sotsiaalvõrgustikesse, klassiürituse galerii vms.)? Kas see on tavaline?
- Milline peaks olema seadus, mis ei laseks teistel inimestel laimata, sinu andmeid väärkasutada? Mis on praeguses seadustest sinu meelest puudu?
- Kuidas eristada internetis materjale, mis on „algusest lõpuni valed“, on „autentsed, aga info avaldamiseks ei ole luba küsitud“, „kui kõik on J.O.K.K, aga ikkagi ebameeldivad“?

- Kas oled kursis 2010 kevadel „Langi ajakirjandusallikate avaldamise seadusprojektiga“? <http://www.epl.ee/artikkel/493783> Mida sina sellest arvad?
- Kas liigsel keelamisel ja käskimisel on ka varjukülgi? Nt. korrupsioonialane info ei jõua ajakirjanikeni või näiteks üles laetud pildidel oleks näod udustatud või moonutatud nii, et pildil kaob igasugune mõte. Millised võimalused peaksid kindlasti alles jääma, mida seadusega ei tohiks piirata?
- Millised reeglid kehtivad sotsiaalvõrgustikes? Millised on need reeglid, mis tulevad kaasa kasutustingimustega (nt. keskkonna võimalus kasutada teie pilte reklaamis), aga millised on need, mida noored on ise välja mõelnud (või elu õpetanud)? Nt. rate.ee ära „1“ pane ja kehvasti kommenteeri, sest nii kaotad sõpru ja võidad vaenlaseid.

5.09.2009 Eesti Päevaleht Online -

Vabatahtlikud koostavad rämpskirjasaatjate nimekirja

Väljavõte: Infoturbe ekspert Tõnu Samuel alustas juunis võitlust Eesti rämpsposti saatjate vastu ning tema mustas nimekirjas on juba sadakond aadressi.

Tõnu Samuel on alates juunist tegelenud rämpskirjade vastu võitlemisega. Oma sõnul tüütas firmade nahaalsus ta ära ning otsustas end ise kaitsma asuda. Spämmkirjade saatjate poole pöördunud, vastati talle sageli, et on kirja kas ise tellinud, oma aadressi selleks mõeldud kohta kirjutanud vms. Vastati ka, et ta saab kirjadest keelduda, kuid sellega peaks Samuel siis oma sõnul päev läbi tegelema.

Rämpskirjade vastu võitlemiseks on Samuel loonud aadressi, kuhu reklaamidest häiritud inimesed ja ettevõtted saavad ebameeldiva kirja edasi saata. Nõnda on Samuel loonud spämmijate nimekirja, kuhu on kogunenud umbes sada aadressi.

Samuel rääkis, et sadakonnast nimekirja sattunust on umbes pooled paarist-kolmest kontorist. Suurimad reklaamkirjade saatjad on Roosa Elevant ja Zuper ning neile lisaks ka reisifirmad. „Neid on ka vähemalt sada, kes aktiivselt spämmijatest raporteerivad. Kokku tuleb mitukümmend Eesti spämmi päevas,“ märkis Samuel.

Samas on suuremad rämpsposti saatjad Samueli kinnitusel süüdimatud, Eestis on kokku üle 60 000 domeeni, millest mehe musta nimekirja on jõudnud umbes sada. Kuigi töö läheb edasi, siis on Samueli hinnangul senine tulemus hea.

Originaal on siin: http://www.epl.ee/artikkel/475018_5.09.2009

Tõnu Samuel peab ka <http://no.spam.ee/> kus ta tutvustab Eestile erinevaid rämpspostikirja saatvaid inimesi. Infot kogub ta internetist (nagu meie püüdsime teha läbi otsinguülesande).

Samamoodi on viimasel lehel olemas õpetus, kus vastavalt Infoühiskonna teenuse seaduse (<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12894694>) §6 ja Võlaõigusseaduse (<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13160258>) §60 tohib eraisikule saata spämmi ainult viimase eelneval nõusolekul. Seega on alus kaevata Andmekaitse Inspektsiooni. Juhul kui viimane tuvastab seaduse rikkumise, on lootust, et spämmer saab trahvi.

Väärteomenetluse saab alustada vastavalt Karistusseadustikule (<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=184411>)

Küsimused aruteluks:

- Kui palju tuleb päevas keskmiselt sinu eposti aadressile rämpskirju?
- Kuidas eristada rämpskirja reklaamist, paroolipüüdjast või petukirjast?
- Miks mõned inimesed on rämpskirjadest huvitatud?
- Kas oled saanud ka Eesti firmade spämmi?
- Kas oled (või mõni tuttav) saanud vigases eesti keeles või inglise keeles kirjutatud petukirju või kettkirju (kauge onu välismaalt pärandas raha, oled võitnud lotos)? Kuidas sellele reageeritakse või reageerima peaks?
- Kuidas spämmi vastu võitled? Millised on variandid spämmist vabanemiseks kui inimesele tuleb päevas üle 100-200ja soovimatu kirja. Milline vahend on olnud kõige efektiivsem?

Ülesanne – rühmatöö plakatite valmistamiseks

Plakati teema – minu õigused internetis!!!

Moodustage õpilastest rühmad, andke neile suured paberid või vanade plakatite valged pooled, muretsege muud töövahendid. Ülesanne õpilastele: kujundage selge tekstiga ja pilkupüüdev plakat, millised on või peaksid olema noore inimese õigused arvuti ja internetiga seoses. Kasutada võib ka kollaaži (ajakirjadest väljalõigatud pildimaterjali ja teksti). Esitlege oma tööd teistele. Kinnitage plakatid klassi või koridori seintele.

Näiteks:

- Internet on inimõigus
- Mul on õigus interneti vabale kasutusele
- Õigus avaldada oma töid: muusika, filmid, tekst
- Õigus avaldada oma nime
- Avaldada arvamust
- Õigus küsida nõu
- Õigus eksida ja parandada vigu
- Otsida infot
- Tutvuda teiste tehtud tööde ja tegemistega
- Õigus teha ettepanekuid seaduste muutmiseks jne.

Rühmatöö MÜÜDID

Jagage igale rühmale üks tööleht (lisana lõpus) ning paluge see täita. Seejärel esitavad rühmad oma seisukohad, iga väite puhul võivad õpilased oma seisukohti põhjendada. Absoluutset tõe siin ei ole. Vastused pole ei õiged ega valed, igal inimesel on oma taju ja õigus omale arvamusele. Õpilased võivad välja pakkuda ka ise paar müüti.

Müüt	Mõtted (õpetajale)
Internetis leiduv info on enamasti õige	Millist informatsiooni oled leidnud, mis ei vasta tõe? Mille alusel sina infot hindad: publitseerimiskoht, kasutatud keel ja stiil, senised kogemused sarnaste asjadega, muu? Kas sinu kohta on interneti materjali, mis ei ole õige?
Ma ei või midagi postitada internetti oma nime all	Mitu identiteeti peaks inimesel olema, et edukalt internetis hakkama saada? Miks ei tohiks karta oma arvamust avaldada enda nime all? Miks ei saa alati esineda ilma varjunimeta ja kasutada ainult enda ametlikku e-posti?
Internetist saab infot ära kaotada (kustutada)	Internetil on ajalugu. Kui postitad midagi „laia maailma“, siis sellest tehakse mitmesse kohta koopiad. Kuidas on võimalik internetist asju ära kaotada (või vähemalt püüda kaotada).
Sotsiaalsed võrgustikud on küll populaarsed, aga nad segavad inimeste elu, viidavad aega	Millistes sotsiaalsetes võrgustikes omad kontot sina? Palju sul selleks aega kulub päevas? Milline info on sind aidanud paremini hakkama saada, mida oled saanud võrgustikust? Kas suhtled tuttavatega teistmoodi, kui oled saanud võrgustikust/MSN nimest infot, et sõbral on halb tuju või probleem?
Internetti saab asju postitada igaüks ja selle vastu ei saa midagi teha?	Kas sinu kohta on internetis asju, mida sa ei ole sinna ise pannud? Kuidas on võimalik kaotada ära sinu kohta postitatud laimu, mille autor sa ise ei ole?
Internetist ei leia vajalikku materjali (õppimiseks)	Internetis on hulganisti infot, aga keegi ei kontrolli seda. Milline info on tõene, usaldusväärne. Kui tegelikult, midagi vaja leida on, siis olulist üles leida võib olla keeruline
Sinu väljapakutud müüt	
Sinu väljapakutud müüt	
Sinu väljapakutud müüt	

Otsinguülesanne

Valige klassist välja 1-3 julget inimest, kes on nõus avalikult enda kohta internetis leiduvat materjali teistele näitama ja hiljem kommenteerima. Samamoodi valige välja 2 eksperti, kes kommenteerivad toimuvat.

Tegevusplaan A

Sooritatakse otsing internetis ühe inimese ees ja perenime kohta.

Otsingukohad:

- www.google.com (veeb ja pildid)
- <http://www.webmii.com/>
- <http://pipl.com/>
- www.youtube.com
- www.orkut.com
- www.rate.ee (koolide otsing/lõpetamise aasta)
- www.facebook.com

Ekspertid kommenteerivad leide järgmiste küsimuste alusel:

- Leitud info vastab inimesele (st. leidub materjali, on tuvastavat, et jutt käib just selle isiku kohta)
- Leitud info annab mõista, et inimene on... (millise mulje vastav inimene endast tahtmatult jätab)
- Milliseid harjumusi võime vastava inimese puhul täheldada (milliseid võrgustikke kasutab, millised on hobid, kus õpib, kas on mõnel konkursil auhinnatud jne.)
- Kas avastatakse ka negatiivseid asju (laimu, kui ka karistusi, võlad)
- Kas inimese kohta leiab üles foto, video

Inimene, kelle kohta otsing sooritati kommenteerib:

- Kas vastav info üllatas teda? Miks?
- Kas vastav info on tõene?
- Kas internetis leitud materjali, mida tema ei olnud üles laadinud?
- Kas leitud materjale, mida ta ei sooviks et oleks internetis avalikult?
- Kas ekspertide poolt antud hinnang oli adekvaatne või tekkis neil internetist lugedes sinust vale mulje?

Klass kommenteerib ja mõtleb:

- Kuidas leida/analüüsida leitud materjali, nii et me saaksime inimese kohta adekvaatse ja tõese info?
- Kas vastav mulje internetist ja inimene ise on erinevad või samad?
- Kuidas vältida endast liigse materjalide ülespanekut interneti?
- Kuidas olemasolevat informatsiooni enda kohta internetist eemaldada/vähendada?
- Kas leitud info võiks kuidagi saada noorele inimesele takistuseks edasistel tegevustel (õpingud, töö jms.)?

Tegevusplaan B - Intervjuu

Sooritatakse otsing internetis ühe inimese ees ja perenime kohta.

Otsingukohad:

- www.google.com (veeb ja pildid)
- <http://www.webmii.com/>
- <http://pipl.com/>
- www.youtube.com
- www.orkut.com
- www.rate.ee (koolide otsing/lõpetamise aasta)
- www.facebook.com

Inimene, kelle kohta otsing sooritati kommenteerib link-lingi haaval:

- Milline info on tema kohta ja mis mitte
- Kas vastav info (mis puudutab teda) üllatab sind?
- Mida me vastavast lingist leida võime?
- Kas vastav info on tõene?
- Miks vastav info on sinna üles laetud?
- Kas internetis leidus materjali, mida tema ei olnud üles laadinud?
- Kas leidus materjale, mida ta ei sooviks et oleks internetis avalikult?
- Millise mulje vastavad leiud sinust jätma peaksid?

Ekspertid:

- Kuidas analüüsida leitud materjali, nii et me saaksime inimese kohta adekvaatse ja tõese info?
- Millise mulje jättis internetis leitu ja kas inimene selle taga on sama või erinev?

Klass kommenteerib ja mõtleb:

- Kuidas vältida endast liigse materjalide ülespanekut interneti?
- Kuidas olemasolevat informatsiooni enda kohta internetist eemaldada/vähendada?
- Kas leitud info võiks kuidagi saada noorele inimesele takistuseks edasistel tegevustel (õpingud, töö jms.)?

Kodutöö:

A. Mine veebilehele www.arvutikaitse.ee ning tutvü võimalustega oma arvutit paremini kaitsta (Arvutikaitse ABC).

B. Soorita väike test, et teada saada oma interneti sirvija turvalisus.

Allolev veebileht püüab 20ne katsega tuvastada, milliseid veebilehti on sinu arvutis viimasel ajal uuritud. Samamoodi uuritakse tundlikuma sisuga saitidel viibimist. Võimalusel kuvatakse ka teie viimased sotsiaalvõrgustike päringud.

<http://www.whattheinternetknowsaboutyou.com/>

Näitab, millistel veebilehtedel on sellest arvutis lähiajal käidud.

<http://startpanic.com/>

Midagi lõbusat. Lase internetil prognoosida, kas arvuti taga istub poiss või tüdruk. Tegemist on viimati kasutatud veebilehtede analüüsijaga, mille sarnaseid kasutavad suuremate firmade ja e-poodide reklaamimootorid, et pakkuda tooteid just sulle.

<http://www.mikeonads.com/2008/07/13/using-your-browser-url-history-estimate-gender/>

.....

Soovitame lisaks suhted ja internet ülesandeid: privaatsus internetis ja mõtle enne kui postitad.

http://fame.pelgulinna.tln.edu.ee/turva/index.php?option=com_content&view=article&id=18&Itemid=25

Tööleht Autorikaitse, failijagamine, isikukaitse ja vastutus

Eesmärk	Teadvustada ja tutvustada erinevate internetikeskkonnas loodud või jagatavate materjalide õiguslikke külgi. Samamoodi arutatakse inimõiguse, sõnavabaduse, isikukaitse probleeme. Teemaga seonduvad vajadusel identiteedi kujundamine, identiteedi vargus.
Vaja minevad vahendid	Paber, viltpliiatsid, ajalehe väljalõiked
Meetodid	Rühmatööd väikeses ja suures grupis, arutelu, küsimuste püstitamine, voldiku koostamine ekspertgrupina
Tunni käik	<ul style="list-style-type: none">- Sissejuhatus- Soojendav rühmatöö- Ülesanded artikli analüüsina, rühmatöödena, aruteludena- Ülesannetega seotud arutelud ja küsimused Kokkuvõtte ja soovi korral kodutöö

Sissejuhatus

Internetis materjalide jagamine on muutunud väga oluliseks. Olemasolevaid tekste/pilte/videoid on kerge kasutada ning sellele lisada ka omaloomingut. Tekkinud autorlust on keeruline tuvastada ja mõõta. See tingib vajaduse seaduste muutmiseks, sest olemasolevad seadused ei arvesta tehnika arenguga. Tihti on noor inimene loonud midagi toredat, kuid ta ei julge seda teistele avaldada, sest kardab, et ka tema töö võetakse ära ja esitatakse plagiaadina. Kuidas oleks võimalik kasutada uuemeedia vahendeid ära ülemaailmas kuulsuse saamiseks ilma sellele raha kulutamata? Kuidas tarbida tooteid legaalselt, ilma et peaks kodus teki all värisema? Samamoodi on tekkinud internetis veebilehtede ja sisu tsensuur. Meil ei ole alati võimalik tarbida sama infot ja tooteid, mis on meie sõpradele Inglismaal või Ameerikas kättesaadavad ning millest nad sotsiaalvõrgustikus juba ammu pajatavad.

Soojendav rühmatöö: Jagage õpilased kolme rühma ja andke igale rühmale situatsiooni kirjeldused. Paluge rühmadel see olukord kõigepealt lahti rääkida ja endale ette kujutada. Seejärel paluge õpilastel välja pakkuda kaks või enam võimalust, mis viiks mõlemale osapoolle kasuliku ja sobiva lahenduseni.

I – Peeter ja ta sõbrad on teinud bändi. Nad on õppinud esitama päris palju lugusid ja on oma kodukohas päris populaarsed. Kuidas soovivad neil teha oma bändi turustust, et nad saaks Üle eesti või isegi üle maailma kuulsaks ilma, et nad peaks tegema lepingu mõne plaadifirmaga.

II – Sinu klassikaaslane on saanud õpetajalt ülesande kirjutada referaat. Sõber on olnud laisk ja jätnud asja viimasele hetkele. Aega aga ei ole. Sõber teeb internetis otsingu ja ostab endale kellegi teise inimese poolt tehtud referaadi ja esitab selle õpetajale.

III – Sinu onule meeldib üks väljama bänd, mille lugusid ta on internetist kuulnud ja vaadanud. Ta sooviks selle bändi plaati osta. Seda plaati Eestis aga ei müüda. Samamoodi ei müü seda Eesti regioonile ükski veebipood.

IV – Koolibänd teeb hea loo. Paneb selle üles MySpace veebi. Pärast selgub, et keegi on selle ära varastanud ja esineb sellega edukalt Eurovisiooni lauluvõistlusel Lätis. Mida nüüd teha?

Ülesanne – Artiklite analüüs, sõnavabadus, isikukaitse, laim

Lugege õpilastele ette järgnevad lood ja arutlege koos õpilastega allpool toodud küsimuste üle. Vormistage mõtted nõuannete ja reeglite kogumikuks, kuidas internetis peaks olema kommenteerimine seatud, kes vastutab, mis on noorte meelest sõnavabadus ja mis mitte. Mõtted võib soovi korral postitada HUWY veebilehele (saates ideed nt: huwy@ut.ee), kus neile antakse tagasisidet.

11.03.2010 EPL Maksuamet blokeerib ligi kaheksa netikasiino kodulehed

Selle aasta jaanuaris jõustunud seadusemuudatuse kohaselt saavad kaughasartmänge pakkuda vaid Eestis serverit ja korraldusluba omavad internetikasiinod, samuti peab korraldajal olema piisav omakapital. Eelmise nädala seisuga oli maksu- ja tolliamet väljastanud ainult ühe kaughasartmängu loa ja see kuulus Olympic Casinole.

Eelmisel nädalal alustas maksuamet ettekirjutuste saatmist veebiteenuse pakkujatele, kohustusega blokeerida ebaseaduslikud kaughasartmängu võimalused.

Kokku on praeguseks loata tegutsevaks tunnistatud 175 netikasiinot, nende seas ka tuntud saidid pokerstars.com ja unibet.com. Järgmisel nädalal alustab maksuamet nimetatud kasiinosaitide blokeerimist.

Originaal on siin: <http://www.epl.ee/artikkel/493450>

Küsimused aruteluks:

- Mida arvad sina sellest, et riik blokeerib seaduse alusel veebilehti? Näiteks Youtube saaks blokeerida kuna tal puudub muusika esitamiseks luba Eesti Rahva Ringhäälingult; Amazon ei saa kaupa müüa kuna tal puudub Tallinna Linnavalitsuse müügiluba; Google otsingumootor, kuna viimasel esitatav reklaam ei vasta keelseadusele?
- Kas riik peaks sinu meelest filtreerima või jagama soovitusi/hinnanguid internetis või meedias oleva info kohta (filmid, muusika, tekst). Näiteks vägivaldse sisuga filmid alla 18a keelatud, Arvutimäng Grand Theft Auto IV alla 16a keelatud; muusika ei vasta Euroopa/Eesti regioonide nõuetele (seega Eestlased ei saa näha Inglismaa või Ameerika kvaliteetseriaale jne.)?
- Kas kool peaks määrama veebilehed, millel tohib kooli arvutivõrgust siseneda või millele ei tohiks siseneda?
- Kes peaks tegema vastavad otsused, millised lehed keelatakse või ei keelata? Milline oleks sinu ettepanek riigile?
- Vaadake lingist avanevat videot (inglise keeles „Net Neutrality“). Mida arvad sina sellest, et interneti teenusepakkuja blokeeriks nt. Google otsimootori ja sa pead hakkama kasutama selle asemel Yahoo või mõnda muud otsimootorit?
<http://www.youtube.com/watch?v=I9jHOn0EW8U>

15.02.2008 Eesti Päevaleht - Rahvusringhääling keelas Youtube`is tänavused eurolaulud

Eesti Rahvusringhääling (ERR) palus Youtube`st eemaldada Eurolaul 2008 konkursil osalenud laulud, mis on ERR-i poolt toodetud.

Maha võetud videod olid ERR-i õigusosakonna juhi Karin Victoria Kuuskemaa sõnul ERR-ilt luba küsimata eraisikute poolt üles riputatud ja rikkusid autoriõiguse tavaid.

"Autorite, esitajate ja ERR-i vahelistes lepingutes on fikseeritud, et ERR võib eurolaule internetis levitada vaid ERR-i kodulehekülgedel, teistes keskkondades ERR-i poolt toodetud lugude esitlemiseks meil õigused puuduvad. Seega olid autorid ja esitajad kursis, mis tingimustel laule internetis esitletakse," täpsustab Kuuskemaa Päevaleht Online'ile.

Kuuskemaa sõnul võib Youtube`i vastavalt selle reeglite ja autoriõiguse seaduse kohaselt üles riputada teoseid, mille autoriõigused kuuluvad teose riputajale. Kõigil produtsentidel, tootjatel, autoritel ja esitajatel on õigus paluda sealt eemaldada materjal, mille kasutamiseks temalt luba küsitud ei ole.

Originaal on siin - <http://www.epl.ee/artikkel/418829>

Samalaadne lugu Inglismaalt: Autorikaitse "kaitseb" neidki, kes kaitsmist ei taha!
<http://forte.delfi.ee/news/varia/autorikaitse-kaitseb-neidki-kes-kaitsmist-ei-taha.d?id=24725295>

Autorikaitseadustel puudub seos reaalsuse ja tehnoloogiaga
<http://forte.delfi.ee/news/digi/autorikaitseadustel-puudub-seos-reaalsuse-ja-tehnoloogiaga.d?id=23946615>

Patendiseadused aitavad inimkonda orjastada
<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/patendiseadused-aitavad-inimkonda-orjastada.d?id=25701111>

Küsimused aruteluks:

- Kas oled kokku puutunud olukorraga, kus oled leidnud internetist Eesti esitajate lugusid, neid oma veebilehel või profiilis kasutanud ja mõne aja pärast on vastavad lood internetist ERR palvel eemaldatud? Millise tunde see sinus tekitas?
- Kas Youtubest Eesti muusikute videote eemaldamine toob sinumeelest muusika autorile pigem populaarsust või on see plaadimüügile pigem kahjuks, kuigi see on kehtivate seaduste alusel õige samm?
- Kas sina lähed ostad seepärast plaadi, kui seda internetist ei ole võimalik kätte saada?
- Kuidas peaks sinu meelest olema internetis võimalik mugavamalt jagada teistega oma loomingut?
- Kujuta ette, et oled mõne teose autor? Millised peaksid olema sinu kui autori õigused? Millist kaitset sa realselt vajaksid?

13.10.2005 Postimees - Autorikaitjad sulgesid filmisubtiitreid pakkuva netilehe

Eesti Autoriõiguste Kaitse Organisatsioon(AKO) sulges tasuta eestikeelseid filmisubtiitreid pakkunud portaali subclub.future.ee , kuna selline tegevus on seadusevastane.

Organisatsioon teatab suletud kodulehel, et teose tõlkimine on seaduse järgi lubatud vaid autori loal. Autori varaliste õiguste rikkumine on karistatav ning kahjukannatanul on õigus nõuda kahju hüvitamist, rõhutas AKO.

Nii nõuab autorikaitse organisatsioon veebilehelt nende osade eemaldamist, kust levitatakse ebaseaduslikult autoriõigusega kaitstud teoseid. «Nõude eiramise korral oleme sunnitud pöörduma internetiteenuse pakkuja poole nimetatud veebilehe sulgemiseks,» märkis organisatsioon.

Originaal on siin:

http://www.postimees.ee/131005/online_uudised/179978.php

Piraadilaht jätkab ahvardustest hoolimata

<http://forte.delfi.ee/news/digi/piraadilaht-jatkab-ahvardustest-hoolimata.d?id=25331427>

Rootslased piraadikütte enam ei karda?

<http://forte.delfi.ee/news/digi/rootslased-piraadikutte-enam-ei-karda.d?id=26916961>

Küsimused aruteluks:

- Millised võimalusi tead nimetada legaalselt Eestis erinevate maade filmide vaatamiseks?
- Kui populaarne on noorte hulgas videostriimi vaatamine võrreldes videote allalaadimisega failivahetusprogrammis?
- Milliseid programme internetist alla laetakse ja miks? Kas vastavatele programmidele on olemas ka vabavara kasutamise võimalus?
- Kui sa teaksid, et veebilehel olev programm on legaalne ja autor pakuks seda sulle müüa (odavamalt kui Eestis poes), siis kas sa oleksid nõus seda soetama?
- Unista või paku lahendus võiksid olla võimalused legaalselt filmide ja programmide kasutamiseks? Nt. cd plaadi, koopiamasina hinnas sisaldub ka autoritasu (isegi siis kui sa kopeerid sinna ainult enda tehtud pildid ja kunagi seda tasu ei saa). Kas internetis võiks olla midagi taolist? Milline selline võimalus välja võiks näha?

Rühmatöö „Mõttele enne kui tegutsed“

Arvutikasutus ei ole ainult internetis suhtlemine ning piltide ja videote vaatamine, õppematerjalide otsimine. Tihti tuleb ette ka vajalike või keelatud programmide allalaadimist kui ka muud, mida tihti ei taheta kellegagi jagada.

Jaga klass väiksemateks rühmadeks ja jaga neile töölehed. Töölehed võib lõigata kaheks või kolmeks, nii et iga rühm saab 3-5 olukorda analüüsimiseks. Võib ka igale rühmal paluda analüüsida kõiki olukordi (aega kulub palju) või paluda välja valida kolm kõige aktuaalsemat ja töötada nendega.

Ülesanne: pane kirja olukorra plussid ja miinused, lisa puuduv info (miks vastav tegevus on probleem ja millal ta ei oleks probleem) seejärel paku loole võimalikke teistsuguseid lahendusi, mis ei tooks halbu tagajärgi või isegi lahendaks olukorra.

Olukord:	Mõtted (õpetajale)
Kopeerin internetist suvalise pildi ja muudan seda.	<ul style="list-style-type: none">• Kas internetist võib oma tarbeks asju kopeerida?• Kas kopeeritud asju võib oma arvutis töödelda?• Kas allalaetud pilte või töödeldud asju võib veebilehele üles panna?• Kas neid pilte võib nt. müüa?
Sõber annab plaadi, ütleb seal on üks hea programm. Installeerin selle oma arvutisse.	<ul style="list-style-type: none">• Kuidas veendud, et tegemist on legaalse tarkvaraga?• Milline on sinu vastutus, kui sa installeerid illegaalse programmi arvutisse?
Sõber teeb koolis olevast näitusest pilte. Mina tahan neid pilte kasutada oma ettekandes.	<ul style="list-style-type: none">• Kellelt ma pean luba küsima, kui tohin neid pilte kasutada, muuta või esitada?• Millised õigused on pildil kujutatud maali autoril?
Pildistan aktusel direktorit ja panen pildi oma blogisse.	<ul style="list-style-type: none">• Kas direktor on avaliku elu tegelane?• Millisel puhul tohin direktori pilti avaldada, millisel puhul ei tohi?
Pildistan koolis kaasõpilast ja panen pildi oma võrgustiku lehele (Orkut).	<ul style="list-style-type: none">• Kas ma võin kaasõpilast pildistada? Millisel puhul tohin?• Millisel puhul tohin kaasõpilase pilti nt. internetis avaldada, millisel puhul ei tohi?
Sõber laadis Youtubest või failijagamisprogrammiga alla video oma arvutisse	<ul style="list-style-type: none">• Youtube on videostriim. Video allalaadimiseks kasutatakse programme või veebilehti. Kas see on legaalne tegevus?
Sõber koostas erinevate esitajate muusikast plaadi ja kingib selle mulle	<ul style="list-style-type: none">• Kas klipid on ostetud nt. veebipoes on võimalik kombineerida erinevate esitajate muusikat ja legaalselt seda osta?• Kas kingituse vastuvõtmisega laieneb

	minule mõni kuri seadus, mis teeb minust teadmatult seaduserikkuja?
Klassikaaslane on koostanud naljakate klippide ja mobiilihelinate kollektsiooni. Ta müüb seda plaati sümboolse summa eest.	<ul style="list-style-type: none"> • Kas õpilase tegevuse vastu võiks tunda huvi politsei? • Miks?
Referaadi/veebilehe tegemisel kasutan pilte, videoid ja tekste uudisteportaalidest.	<ul style="list-style-type: none"> • Kuidas materjalid on esitatud? Kas on eristatav õpilase loodud originaaltekst otsekoopiast? • Kas materjalid, pildid, videod on viidatud? • Kas pildid ja videod on veebilehele laetud või on nad „embeditud“? (vahe on selles, et <i>embeditud</i> pildid ja videod on automaatselt viidatud ja kui algallikas oma materjali maha võtab, siis kaob see ära ka sinu lehelt).
Sinu mõte	
Sinu mõte	

Rollimäng: leping

Viige klassis läbi rollimäng. Rollid jagage vastavalt laste soovile või loosi alusel. Peamine, et te ei jagaks rolle ise.

Valige välja viis rollitäitjat: Autor Mihkel, sõbrad Ain ja Pille. Muusikatööstust esindavad jurist Jane ning muusikatööstuse firma juhataja Juku. Õpilased tulevad klassi ette. Õpetaja räägib loo tausta.

Tervele klassile: Mihkel on loonud mitmeid instrumentaalpalasid ja sooviks, et tema muusika jõuaks enamate inimesteni kui tema sõbrad. Tal on võimalus oma fänne Aini ja Pillet üllatada sõlmides plaadilepingu muusikatööstus firmat esindava Meieplaat OÜ juristi ja omanikuga. Firma on aidanud turule tulla mitmetel maailmaartistidel.

Muusikatööstuse firmale antav juhend: Te peate tekitama Mihklis tunde, et see on ainuke variant saada tegelikult edukaks, rikkaks ja kuulsaks (võite lubada mida iganes välja arvatud palka ning võimalust oma loominguga üle ise otsustada). Teil on raha ja võimalused teha edukat kampaaniat, korraldada kontserte, kuid teie poolse rahalise panustamise eest soovite te saada ainuõigust esitada Mihkli töid järgmisel viiel aastal. Mihkel peab looma 3 plaati ning tegema 5-15 avalikku esinemist (kõik muud esinemised tuleb Mihklil eraldi firmaga kokku leppida või selle eest maksta eraldi tasu teile kui Mihkli loominguga omanikele), mida teie vastavalt vajadusele organiseerite. Samamoodi on teil kõik õigused keelata ja lubada Mihklil suhelda pressiga. Mihklile jääb au ja kuulsus ning iga kuu makstav sümboolne summa. Pärast lepingu lõppu on Mihklil kõik õigused luua uus leping, luua muusikat kellele iganes ja kuidas iganes, kuid vastaval perioodil loodud teosed on teie firma omand. Leping katkestamine aga maksab Mihklile kõikide tehtud kulutuste korvamist.

Autorile antav juhend: Kasuta võimalust saada endale parim leping. Uuri välja palju on firma nõus panustama sinu heaks tehtavale reklaamile, palju on planeeritud esinemisi, plaate, millised on sinu õigused ja kohustused, kaua kestab leping, mis toimub pärast lepingu lõppemist, millistel tingimustel on võimalik leping katkestada? Konsultereeri ja vaagi võimalust oma sõpradega (nõuandjad), kas teha endale ise plaat ja kampaania.

Lõpuks teeb Mihkel otsuse, kas ta sõlmib lepingu või ei ja põhjendab oma otsust. Abilistena võib kasutada oma sõpru.

Küsimused klassile pärast rollimängu:

- Kas need on reaalsed lood? Selgita milline osa oli reaalne, milline ei olnud.
- Kuidas peaks Mihkel teie meelest otsustama ja miks? (vajadusel korraldage hääletus)
- Millised võivad olla ohud, kui Mihkel sõlmib plaadilepingu produktsioonifirmaga?
- Millised on ohud, kui Mihkel ei sõlmi vastavat lepingut?
- Kuidas saaks algaja artist teha parima lepingu? Milliseid tingimusi peaks ta kindlasti endale nõudma?
- Kas on kuidagi teistmoodi võimalik saada rikkaks ja kuulsaks?

Kodutöö:

A. Mine veebilehele <http://www.kul.ee/kohtulahendid/> ning vali välja kolm Intellektuaalse omandi alast kohtulahendit.

- Millest vastavad juhtumid räägivad?
- Milliseid süüdistust tõendavaid materjale esitatakse?
- Millised on vastavate juhtumite lõpplahendid?
- Milliseid mõtteid/arvamusi need juhtumid sinus tekitasid?

B. Tööjuhis klassile: Oletame, et sa oled ekspert autorikaitse ja piraatluse alal internetis. Moodustage oma klassis ekspertgrupid ja koostage voldik (kolmeks volditud A4 paber, mis kannab head ja kokkuvõtlikku infot, annab nõu). Voldik on soovitude kogu noortelt noortele. Voldikud on ilusad, värvilised ja noortepärased. Neid võib koostada arvutiga ja välja printida, paljundada ning sõpradele jagada.

Kasuta allikana www.autor.ee ja http://www.bsa.org/country.aspx?sc_lang=et-EE

Lisasoovitus:

Tutvu veebilehega plagiadikontroll.

Sisesta sinna mõni omaloodud tekst või lõik referaadist (mis on varem internetist kopeeritud). Kas veebiprogramm leiab midagi kahtlast?

<http://www.dustball.com/cs/plagiarism.checker/>

Lisa 1. Mured internetis

Number	Mõte/mure	Kommentaariid
	Arvuti on aeglane, arvatavasti on seal viirus.	
	Paroolid on liiga lihtsad või kasutatakse sama parooli mitmes kohas.	
	Kodu arvutit kasutavad mitmed inimesed korrakalapsed, vanemad, väiksed sugulased, külalised jne.	
	Arvutis on palju piraatprogramme (isegi ei tea kas on piraat või ei ole, aga kardan, et on).	
	Postkast on umbes, sest sinna saabub liiga palju rämpsposti ja „kahtlaseid“ kirju.	
	Sotsiaalvõrgustikud või mängud võtavad liiga palju aega (inimlik suhtlemine on vähenenud).	
	Arvutis on palju häid andmeid, ei oska varukoopiaid teha (ei oska või mahu mälupulgale).	
	Sinu heast sõbrast on internetti üles laaditud materjal, mida ei tohiks keegi näha.	
	Koolis kasutatakse õpetamisel vähe uue meedia võimalusi (internet, videod, esitlused jne).	
	Sõber postitas interneti uudisteportaali kommentaari/video, mis eemaldati portaali administraatori poolt.	
	Sõber postitas kommentaari/pildi/video, mida ta tahaks lasta ära kustutada, aga ta ei saa (keskkond ei võta seda maha).	
	ID-kaardi kasutamine on keeruline.	
	Tahan luua mõne vahva asja (video, pildikollaazi, veebilehe jne), aga ei julge, sest kasutaksin selleks teiste tehtud materjale ja see ei oleks õige käitumine.	
	Tahan oma töid teistega jagada, aga ei julge (autorikaitse küsimus – ei taha, et keegi seda ära kasutaks nt esitaks enda nimel, naeruvääristaks).	
	Meie rühma mõte:	
	Meie rühma mõte:	
	Meie rühma mõte:	